

Putovanje jedrenjakom oko Zemlje

Kap. Ivo Dujmović

(Svršetak)

Pošto smo iskricali ugljen, pripremili smo skladišta za ukrcaj salnitra u vrećama, koje se dižu iz maona, što dolaze uz brod.

Čudan je to ukrcaj, jednostavan i s malo ljudi. Dva donja penuna »bračali« bi se jedan prema drugome. Na njih je pričvršćeno čelično uže, na kojemu je jedan željezni otvoreni koloturnik sa žljebastim kolom, koji se okreće oko vlastitog gancha (željezna kukka). Kroz kola provučena je gija (konop), koja je na svom kraju imala pričvršćen jedan ganch u visini jedne stope od kraja — drugi kraj bio je na ručnom vitlu, na kome su radila po dva mornara, svaki na svoju ručku. U sredini između dva prednja, jarbola bio je učinjen jedan takav koloturnik, kroz koji bi kao i kod prvoga išao konop (gija) s jednim ganchom na kraju, a drugi kraj je bio pričvršćen na jednu gredu pri samome grotlju, te bi se vreća, uhvaćena tim ganchem, spuštala sa gijom u skladište.

U maonama bilo je nekoliko malih braga, veličine zahvata jedne vreće. Vreće su bile lijepo složene plosnato, te su samo dva čovjeka rukovala iskrcajem maone. Čim vreća stigne do pola visine čovjeka, isti bi s već pripravljenom gijom zakvačio bragu s vrećom, a drugi, koji je bio na srednjem konopu, spustio bi vreću u štivu do »mese«, gdje bi je dočekao pomoćnik »štivadura«, koji bi oslobodio vreću od brage, koju bi zajedno s gijom u zamahu dodao onom gornjem čovjeku, da je može uhvatiti i biti spreman opet za istu manovru s drugom vrećom. Ta bi se manovra ukrcaja odvijala vrlo vješto i s velikom brzinom, da se sve podudara kao kola u satu; samo bi promatrač vidio, kako jedna i druga gija lete po zraku — s ruke na ruku, i kao da dva žonglera vrše eksperimente pokazivanjem i nestajanjem jedne vreće.

Spomenuo sam, da je vreću, koja se spuštala pod »suhar« u štivu, primao pomoćnik štivadura, koji bi vreću pripremio okomito na rub »mese«, da je može lako prevaliti na leđa štivadura, koji bi je trkom zbacio s leđa upravo na mjesto, gdje je trebalo da padne, a to bi učinio već s daljine od 5—6 koračaja i vratio se »mesi«, gdje ga je već čekala druga vreća. Tako bi se rad nastavio s istim ljudima, dok brod ne bi ukrcao cijeli svoj teret, jedino su se izmjenjivali mornari na vinču, jer nakon svakih izvršenih pedeset vreća — bila bi smjena. U blizini bila je uvijek spremna baja (veća polubačva) puna mora, da u slučaju, da se salnitra upali, može odmah požar u zametku ugušiti i tako spriječiti, da se cijeli brod zapali. Naravno, pušenje je bilo zabranjeno u blizini krcanja. Komandant broda bio bi većinom po par dana na kraju u društvu drugih kapetana, agenata i svojih patriota. Kad bi se udaljio s broda, on bi zatvorio svoje apartmane, tako da u iste nije mogao nitko

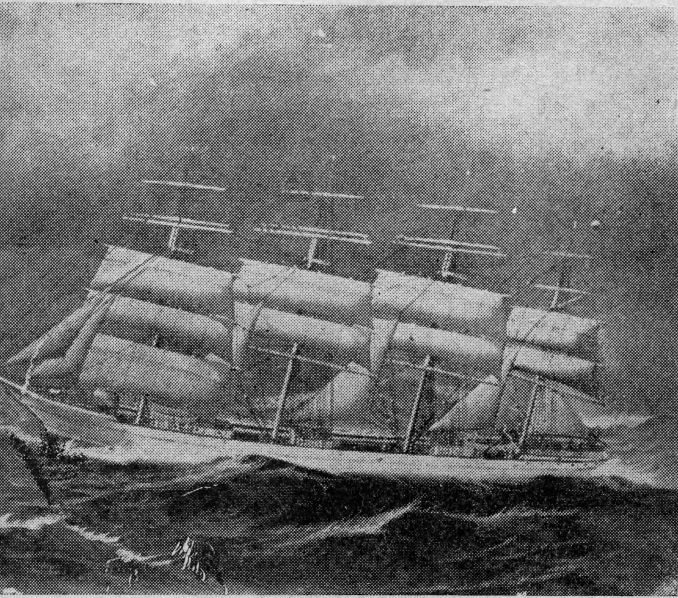
ući, jer je tu čuvao osobito poslastice kao: pakete duhana, šibice, razne konzerve i t. d., Kad vrag ne da mira, svake misli dolaze na pamet. Tako sam jedne večeri šetao kasarom i nehotice »porinuo« sportal na tamburu, koji je vodio u »rotondu« i taj je popustio kao pod magičnim riječima iz 1001 noći — »Sesame, otvori sel« i ja se spustih kao Aladin u »rotondu« i pravo na »so-

Kapetan
Ivo Dujmović
na brodu

ladin«, u čijem »skafetu« nisam našao dragulja — već svake vrsti dakonija. Uzeo sam jedan veliki paket duhana »Hercegovina«, par kutija šibica i jednu konzervu »kunjela« — da se ne bi primijetio poredaj — osobito zadnjeg reda, ispravio sam ostale kutije, da je red na površini izgledao netaknut držeći se one stare igumanske »Slovo iže — ali je sirca niže«. Podijelismo zajednički plijen mog pohoda, nasamarivši tako škrticu kapetana.

Jednog dana dolazi jedna maona pod brod sa dva velika sanduka i s porukom kapetana, da ih ukrcao i spremimo u »koridur kod valerije«. To smo izvršili i glavu razbijali, što može biti u tim sanducima. Da nije kakvo gusarsko blago? a kad tamo nam prvi pisar u povjerenju reče, da su u sanducima lješevi nekih Premudana, te da ćemo ih iskrcati u Premudi — kad se vratimo u Trst, te da nam ulije valjda strah u kosti, po-

Jedrenjak, koji je oplovio Zemlju

čeo je govoriti, da ne će više uvečer ili u noći zalaziti u koridur. Naravno nije nas bio strah, ali neugodan osjećaj bi spopao čovjeka kad bi morao silaziti u koridur. Došao je i svršetak ukrcaja i spremili smo brod za putovanje, te već uz opisanu ceremoniju oprostaja s brodovima otputovasm o koncem augusta put Gibraltara.

Prije polaska oprostili smo se s našim domorcima, koji su nam zaželeli sretan put uz poklon: dva sanduka dobrog piva, a koje je bilo spremjeno u Santa Barbari (spremište hrane), gdje se u starija vremena čuvalo vatreno oružje i barut.

Jedne večeri ušao sam u salon i opazio, da je sportel — poklopac Santa Barbare otvoren. Ostao sam začuđen i čekao sam, da vidim, što je na stvari. Uskoro sam čuo, da se neko penje po stepenicama i proviruje najprije jedna ruka, a u ruci botilja piva, a zatim se pomoli glava našeg prvog »škrivana« barba Romana — famoznog »klip - Kooka«. Čim me je opazio, ostao je za bezeknut i vidjevši da sam ga ulovio uz psovku za reče: Co mulo, što radiš ovdje — a ja mu odgovorih, da sam baš jako žedan i da mi se pije naše pivo. Kako je on bio stari »berekin«, to mi je odmah pružio flašu pive i pošao je odmah u dubinu — da za se donese drugu. Kad je došao gore, pošli smo u njegovu kabinu i svaki svoju botilju popili u zdravlje mrtvih Premudana — koji nam nisu zadavali straha, a koji su tobože čuvali stražu u koriduru.

Po lijepom vremenu prošli smo rt Horn i sreli je dan francuski bark, koji nam je plovio ususret, te je on digao signale, kojim nas upozorava na plivajuće »ice berg« i »ice fields« i zbilja, nakon dva dana, plovili smo između tih velikih santa leda, koje su bile veće i duže od našeg najvećeg otoka. Danju je bilo lijepo, ali noću smo strogo i potrostručenom stražom bili na oprezu, da ne bi našli na koji manji komad leda, što bi bilo fatalno za nas, jer bi naš željezni brod dobio sudarom veliku pukotinu i mi bi bili prisiljeni napustiti brod —

a njega pustiti njegovoj sudbini, da svrši na dno mora na 3—4 hiljade metara dubine, naime »ice berg« i upo- će ledena masa izviruje iz mora samo trećinom svoga obujma, pa jao si ga onome, tko se s tom grdosijom sukobi (slučaj Titanic). Srećom, vjetar je bio pogodan, te smo odmah krenuli put sjevera i izišli iz zone ledenjaka. Poslije 3½ mjeseca stigli smo uz monotoni život na brodu i s veseljem, da se vraćamo kućama, na visinu Gibraltarskog tjesnaca i počeli krstariti između rtova Cabo San Vincenzo — Portugal i Cap Spartel — Afrika. Tu smo se borili osam dana protiv levantu (jakom istočnom vjetru), koji nas nije pustio u tjesnac, te smo svi bili nervozni zbog tog zakašnjenja. Jedno poslije podne doplovi do nas jedan jaki remorker, koji je stacionirao u Gibraltaru i pogodi se sa zapovjednikom, da nas odvuče u Gibraltar. Pošto je pogodba sklopljena primili smo tegleće uža s remorkera i zavezali ga »za bite na kaštelu« i još okolo prvog jarbola za sigurnost. Čim smo tu manovru izvršili, i remorker nas počeo tegliti put Gibraltara popustio je levanat i za malo počeo duhati vjetar sa zapada — nama u krmu. Da ste vidjeli kapetana, kako je skakutao po kasaru lupkajući svojim drvenim cokulama i psujući kao mahnit, upotrebivši u psovku cijeli kalendar svetaca i pružajući rogove prema vjetru, što ga je ponukao da utroši 25 engl. funti za vuču, a koji sad bez ikakove muke i napreznja — bez suvišnog potroška ugljena vuče nas prema Gibraltaru. Došavši na sidrište, tu smo prenočili i otpočiniuli u miru poslije 4 mjeseca putovanja i valjanja. Drugi dan dao je zapovjednik nalog da dignemo zastavu, nominativ broda i signale za semafor, s kojima smo pitali, da li ima koje naređenje za nas. Samafor je odgovorio niječno. Nakon toga kapetan je pošao na obalu, te je valjda telegrafirao direkciji u Trst, da smo stigli i da čekamo njihovo naređenje. Drugi dan zapovjednik je primio odgovor i zapovijed, da pođe u Livorno (Italija), gdje se ima iskrcati polovica tereta, a druga polovica je bila određena za Trst. Odmah smo se spremili, kupivši malo svježe hrane i duhana.

Kako smo prolazili rtove Španije, zatvarali bi gornja jedra, jer nas je dočekao jaki maestral, a kad bi prošli zaljev, opet bi razapeli ono malo jedara, što je još ostalo cijelih, dok nas nije dobro oprao maestral — kad smo došli do Cabo Palos i ušli u Lionski zaljev s vrlo jakim maestralom, koji je po snazi sličan našoj senjskoj buri. Jedra su jedno po jedno pucala i parala se, tako da smo ostali sa samim donjim gabijama i tako stigli oko 18. decembra pred luku Livorno, gdje nas je remorker prihvatio i oteglio u luku. U Livornu smo se iskricali i otputovali željeznicom u Trst, a odatle nakon jednog dirljivog rastanka uputili smo svi svojim kućama.

Time završavam ovaj moj suhoparni putopis i opis života na moru na jednom jedrenjaku prije 50 godina i posvećujem ga uspomeni 50. - godišnjice svoje mature u bakarskoj Nautičkoj školi i mome nezaboravnom pokojnom drugu Rafaelu Pavišiću.

